

Azərbaycan Respublikasının Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsinin 2013-cü il üzrə görülən işlərə dair hesabatı

Əsası ümummilli liderimiz Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan və möhtərəm Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında uğurla həyata keçirilən milli strategiyanın məntiqi nəticəsi olaraq ictimai həyatımızın bütün sahələrində mühüm nailiyyətlər əldə olunmuşdur. Ölkəmizdə keyfiyyət infrastrukturunun inkişaf etdirilməsi, əhalinin sağlamlığının qorunması, məhsul (iş, xidmətlərin) təhlükəsizliyinin təmin edilməsi və keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması, ətraf mühitin mühafizəsi dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindəndir. Bu baxımdan Azərbaycan Respublikasının Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsinin qarşısında olduqca ciddi vəzifələr durur və tərəfimizdən beynəlxalq norma və prinsiplərə müvafiq olaraq standartlaşdırma, metrologiya, sertifikatlaşdırma, akkreditasiya və sənaye mülkiyyəti obyektlərinin mühafizəsi sahələrində təkmilləşmə, müasir beynəlxalq təcrübənin tətbiqi istiqamətində işlər aparılır.

“Standartlaşdırma üzrə 2013-cü il üçün İşlər Planı”na müvafiq olaraq informasiya-kommunikasiya texnologiyaları, ekologiya, qida məhsulları, nəqliyyat, keyfiyyətin idarə olunması, torpaqların qiymətləndirilməsi, dəniz üzgüçülüynün təhlükəsizliyi və tikinti materialları sahələri üzrə standartlar qəbul edilmişdir. Ümumilikdə ötən il Azərbaycan Respublikasında 62 yeni dövlət standartı təsdiq edilmişdir.

Ötən il Komitənin tabeliyində olan Azərbaycan Standartları İnstitutunun fəaliyyətini təkmilləşdirmək məqsədilə İnstitutun bazasında Azərbaycan Standartlaşdırma və Sertifikatlaşdırma İnstitutu yaradılmışdır. Həmçinin beynəlxalq standartlaşdırma prinsiplərinin ölkəmizdə tətbiqi prosesində yaxından iştirak edən texniki komitələrin sırasına daha biri - “Ağır sənaye məhsullarının standartlaşdırılması üzrə” Texniki Komitə daxil edilmişdir. Yaradılmış texniki komitənin təşkili ilə bağlı hazırda işlər davam etdirilməkdədir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 10 yanvar 2014-cü il tarixli Sərəncamına əsasən 2014-cü ilin Azərbaycan Respublikasında elan edilmiş “Sənaye ili” çərçivəsində texniki komitənin fəaliyyəti mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

“Azərbaycan Respublikasının ərazisində dövriyyəyə buraxılan (idxal və Azərbaycan Respublikasında istehsal edilən) avtonəqliyyat vasitələrindən atmosfer havasına atılan zərərli maddələrə dair tələblərin Avropa standartlarına uyğunlaşdırılması barədə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin qərarı layihəsi hazırlanmışdır. Azərbaycan Respublikası Prezidenti cənab İlham Əliyevin sədrliyi ilə Nazirlər Kabinetinin 2013-cü ilin sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına

və 2014-cü ildə qarşıda duran vəzifələrə həsr olunmuş iclasında ölkəmizdə ekologiyanın qorunması, əhəlinin sağlamlığının etibarlı təminatı və atmosfer havasının zərərli maddələrdən təmizlənməsi məqsədilə verilmiş göstəriş və tapşırıqlara uyğun olaraq Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 14 yanvar 2014-cü il tarixli Qərarı ilə 1 aprel 2014-cü il tarixdən ölkəmizdə Avro-4 ekoloji normaları tətbiq edilmişdir.

Hesabat ilində Standartlaşdırma sahəsində beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi, milli standartların beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması, eləcə də komitənin keyfiyyət infrastrukturunu sahəsində Avropa İttifaqı ölkələri ilə, o cümlədən ABŞ, Rusiya, Belarusiya, Qazaxıstan, Özbəkistan, Türkiyə, Gürcüstan, İsrail, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Argentina və digər ölkələrlə çoxtərəfli, regional və ikitərəfli əməkdaşlıq edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsinin Qərarı ilə Komitə tərəfindən göstərilən elektron xidmətlər üzrə inzibati rəqlamentlər təsdiq olunmuş və Azərbaycan Respublikasının Hüquqi Aktların Dövlət Reyestrinə daxil edilmişdir. Beləliklə, "Dövlət orqanlarının elektron xidmətlər göstərməsinin təşkili sahəsində bəzi tədbirlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 23 may 2011-ci il tarixli, 429 nömrəli Fərmanının icrası məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 24 noyabr 2011-ci il tarixli, 191 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Elektron xidmət növlərinin Siyahısı"nda Komitəyə aid edilmiş 13 adda elektron xidmətin göstərilməsinə başlanılmışdır. Elektron xidmətlər Elektron Hökumət portalına (www.e-gov.az) inteqrasiya olunmuşdur. Komitənin elektron xidmətlərinin 3-ü akkreditasiya, 6-sı patent, 2-si standartlaşdırma, 1-i metrologiya sahələrinə, 1-i isə cərimələrin onlayn ödənişinə aiddir. Belə ki, artıq sahibkarlıq fəaliyyəti göstərən hüquqi və fiziki şəxslər laboratoriyaların və sertifikatlaşdırma orqanlarının akkreditasiyası, həmçinin sənaye mülkiyyəti obyektlərinin mühafizəsi ilə bağlı işləri, ölçmə vasitələrinin tipinin təsdiq edilməsi haqqında sertifikatların alınması və s. ilə bağlı müraciət və sənədləri elektron formada - Komitənin elektron xidmətlər sistemində (<http://www.e-xidmet.azstand.gov.az>) daxil olmaqla göndərə, həmçinin dövlət rüsumlarını, inzibati cərimələri real vaxt rejimində onlayn ödəyə bilərlər.

Azərbaycan Respublikasının Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsi yanında Texniki Tənzimləmə və Standartlaşdırma üzrə Dövlət Nəzarəti Xidməti tərəfindən 2013-cü il ərzində standartların tələblərinə, metroloji norma və qaydalara riayət edilməsinə nəzarət etmək məqsədi ilə sahibkarlıq subyektlərində aparılmış yoxlamalar zamanı 1279 təsərrüfat subyektində standartların, metroloji norma və qaydaların tələblərinin pozulması halları aşkar edilərək barələrində qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş tədbirlər görülmüş, aşkar

edilmiş pozuntuların aradan qaldırılması üçün müddət müəyyən etməklə müəssisələrə 1279 iradnamə və məhsul partiyası satışının qadağan edilməsi barədə 689 tələbnamə verilmiş, 308 sahibkarlıq subyektində məhsulların istehsalı və satışı qadağan edilmişdir. İstehsalın və satışın qadağan olunması barədə tələbnamələrdən 24-ü unlu-qənnadı məmulatları, 30-u çörək məmulatları, 22-si dönər istehsalı, 12-si süd məhsulları, 10-u alkoqolsuz içkilər, 11-i mebel istehsalı, 199-u isə digər məhsul növləri istehsal edən təsərrüfat subyektlərinə verilmişdir. Komitə yanında Texniki Tənzimləmə və Standartlaşdırma üzrə Dövlət Nəzarəti Xidməti tərəfindən dövlət nəzarəti aparılan təsərrüfat subyektlərində 32 631 ədəd ölçmə vasitəsinin müqayisəli dövlət yoxlanışından keçmədiyi, 932 adda məhsulun uyğunluq sertifikatı olmadan istehsal olunduğu aşkar edilmişdir.

Təhsil müəssisələrində təhsil və tərbiyə alanların sağlam qidalanması, həyat və sağlamlılıqlarının qorunması, bu sahədə müasir qidalanma sisteminin yaradılması və tələblərin müəyyən edilməsi məqsədi ilə AZS 747-2013 “Təhsil müəssisələrində təhsil və tərbiyə alanların qidalanması üzrə dövlət standartı” qəbul edilmişdir. Standart təhsil müəssisələrində təhsil və tərbiyə alanların sağlamlığının qorunması və möhkəmləndirilməsi məqsədilə təhsil müəssisələrində qidanın təhlükəsizliyinə, tərkibinə, dəyərliliyinə, həcminə, keyfiyyətinə və qidanın qəbul şəraitinə, o cümlədən təhsil müəssisələri üçün təhlükəsiz və keyfiyyətli qida istehsalını təmin edən texnoloji şəraitə vahid tələbləri müəyyən edir. Azərbaycan Respublikasının Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsi yanında Dövlət Nəzarəti Xidməti tərəfindən respublika ərazisində fəaliyyət göstərən 23 uşaq bağçasında adıçəkilən standartın tələblərinin icrası ilə bağlı dövlət nəzarəti həyata keçirilmiş, araşdırmalar zamanı bağçaların bir çoxunda AZS 747-2013 “Təhsil müəssisələrində təhsil və tərbiyə alanların qidalanması üzrə dövlət standartı”nın tələblərinə əməl olunmadığı aşkar edilmişdir.

İstehlak bazarında satılan dönərin, ictimai iaşə obyektlərində və şadlıq evlərində göstərilən xidmətlərin keyfiyyətinin artırılması və nöqsanların aradan qaldırılması üçün AZS 103-2003 “Çiy (bişməmiş) dönər” və AZS 746-2012 “Şadlıq sarayların təsnifatı və qaydalar” standartlarının tələblərinə əsasən 2013-cü il ərzində 48 dönər istehsalı və satışı ilə məşğul olan iaşə obyektində, 111 şadlıq sarayı və 212 ictimai iaşə xidməti göstərən təsərrüfat subyektində dövlət nəzarəti qaydasında yoxlamalar aparılmış və bu müəssisələrin əksəriyyətində standartların tələblərinin pozulduğu aşkar edilmişdir, nöqsanların aradan qaldırılması ilə bağlı tədbirlər görülmüşdür.

Komitə yanında Dövlət Akkreditasiya Xidmətinin akkreditasiya etdiyi sertifikatlaşdırma orqanları tərəfindən ötən il mal, məhsul və xidmətlərə 8250 adda uyğunluq sertifikatı verilmişdir. Sertifikatlar barədə məlumatlar Dövlət Reyestrinə daxil edilmişdir.

Həmçinin 2013-cü il ərzində Komitə yanında Dövlət Akkreditasiya Xidməti tərəfindən 12 sertifikatlaşdırma orqanının fəaliyyəti razılaşıdırılmış, 71 laboratoriya qeydiyyatına alınmışdır.

2013-cü ildə Komitənin Təcrübə-Sınaq Mərkəzinin (AzTEST) maddi-texniki bazasının təkmilləşdirilməsi məqsədilə işlər davam etdirilmişdir. Keyfiyyət infrastrukturunun tərkib hissəsi sayılan sınaq və kalibrləmə laboratoriyalarının təkmilləşdirilməsi, müasir avadanlıqlarla təchizatı və həmin laboratoriyalarda çalışan mütəxəssislərin ixtisaslarının artırılması həyata keçirilmişdir. Sumqayıt şəhərində yeni tikilmiş Neft və neft məhsullarının sınaq laboratoriyası fəaliyyətini genişləndirmişdir.

2013-cü ildə nüfuzlu Almaniya Akkreditasiya Qurumu (DakkS) tərəfindən akkreditasiya olunmuş Komitənin AzTEST Yeyinti və kənd təsərrüfatı məhsullarının sınağı laboratoriyasında qurulmuş infrastruktur, tətbiq edilən müasir sınaq avadanlıqları, səriştəli kadr potensialı və sınaqların düzgün metodlarla aparılması xüsusi qiymətləndirilmiş, bütün növ ərzaq məhsullarının sınağının İSO/IEC 17025:2005 beynəlxalq standartı əsasında həyata keçirildiyi barədə rəy bildirilmiş, bütün növ ərzaq məhsullarının mikrobioloji sınağını, o cümlədən meyvə şirələrində ağır metallar və titrlənən turşuların təyini, qablaşdırılmış içməli sularda kimyəvi analizlər yüksək qiymətləndirilmiş, adıçəkilən sahələr üzrə də laboratoriya akkreditasiya edilmişdir.

Beləliklə, nüfuzlu Almaniya Akkreditasiya Qurumu tərəfindən Azərbaycan Respublikasında qurulmuş müasir sınaq laboratoriyasının akkreditasiyası ölkə sahibkarlığının inkişafı istiqamətində qazanılmış növbəti müvəffəqiyyət kimi qiymətləndirilməkdədir. Belə ki, Komitənin laboratoriyasının sınaq protokollarının xaricdə tanınması ilə yerli müəssisələr istehsal etdikləri ərzaq məhsullarının Avropa Birliyi ölkələrinə ixracı zamanı heç bir maneə ilə üzləşməyəcək, ixrac imkanları genişlənəcək, yerli sahibkarların xarici bazarlarda özlərinə layiqli yer tutmaları üçün əlverişli şərait yaranacaqdır.

Son zamanların ən aktual problemlərindən biri olan geni modifikasiya olunmuş məhsullarla mübarizə məqsədilə Komitənin Təcrübə-Sınaq Mərkəzində (AzTEST) GMO məhsullarının sınağı laboratoriyası yaradılmış və istifadəyə verilmişdir. AzTEST həmçinin İSO 9001 standartının tələblərinə uyğun Türkiyənin Türk Akkreditasiya Qurumu tərəfindən akkreditasiya olunmuşdur.

Hesabat dövrü ərzində 386 ədəd yeni ölçmə vasitəsinin tipi təsdiq edilərək Azərbaycan Respublikasının ölçmə vastələrinin Dövlət Reyestrinə daxil edilmişdir.

Ölçmə vasitələrinin metroloji xarakteristikalarının həqiqi qiymətinin təyin edilməsi məqsədi ilə Komitə yanında Dövlət Metrologiya Xidmətinin laboratoriyalarında hesabat dövrü ərzində 246 ədəd işçi etalonun kalibrlənməsi

həyata keçirilmiş, nəticədə müvafiq olaraq 242 ədəd kalibrləmə sertifikatı və 4 ədəd yararsızlıq haqqında bildiriş verilmişdir.

Ötən ilin əvvəlində Azərbaycan Respublikasının Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsi ilə Atom Enerjisi üzrə Beynəlxalq Agentlik (AEBA) arasında Texniki Əməkdaşlıq Proqramı çərçivəsində Dövlət Metrologiya Xidməti nəzdində yaradılan Dövlət Etalon Dozimetrik Laboratoriyası binasının tikintisi başa çatdırılmışdır. Laboratoriyada qamma və rentgen şüalandırıcı avadanlıqları ABŞ-in istehsalçı şirkətinin mütəxəssisləri tərəfindən quraşdırılmış və istismara verilmişdir. 2013-cü ilin 15-25 iyul tarixlərində AEBA eksperti tərəfindən qamma və rentgen diapazonunda işləyən ölçmə vasitələrin kalibrləmə laboratoriyalarında quraşdırılmış radioaktiv mənbələrin və köməkçi metroloji avadanlıqların istismara yararlılıq vəziyyəti yoxlanılmış və müsbət rəy verilmişdir. Həmçinin, ötən il Azərbaycan Respublikası ilə AEBA arasında 2014-2015-ci illər üzrə yeni Regional Layihələrin işlənilib hazırlanması ilə əlaqədar olaraq Dövlət Metrologiya Xidmətinin Dövlət dozimetrik etalonları sektorunda Spektrometriya laboratoriyasının yaradılması ilə bağlı qərar qəbul edilmişdir. Laboratoriyanın yaradılmasının əsas məqsədi respublikaya daxil olan ərzaq və qeyri-ərzaq məhsullarının, inşaat materiallarının, dərman preparatlarının, suyun, torpağın və s. radionuklid tərkibinin öyrənilməsindən, analiz edilməsindən və qamma spektrometrlərin kalibrlənməsindən və yoxlanmasından ibarətdir.

Hesabat dövründə Komitənin Respublika Elmi-Texniki Kitabxanasının oxucularının sayı 6928-ə çatdırılmış, kitabxana tərəfindən 4 yeni ədəbiyyat sərgisi keçirilmişdir.

Ötən il sənaye mülkiyyəti obyektlərinin mühafizəsi sahəsində də uğurlar əldə olunmuşdur. Azərbaycan Respublikası ilə Koreya Respublikası arasında imzalanan “Qrant Razılaşması”na əsasən Koreya Beynəlxalq Əməkdaşlıq Agentliyi (KOİCA) ilə birlikdə “Azərbaycanda Əqli Mülkiyyət Hüquqlarının İdarəetmə Sisteminin Avomatlaşdırılması” layihəsi başa çatdırılmış, sistemin avtomatlaşdırılması təmin edilmişdir.

Respublikamızda ilk dəfə olaraq Azərbaycan Respublikasının Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən ixtiraların, yeni texnologiyaların yaradılması və tətbiqi yolu ilə respublikada elmi biliklərin, yaradıcılığın, iqtisadiyyatın aktual problemlərinə maraqlı tərəflərin cəlb edilməsinə yardım göstərilməsi məqsədilə ixtiraçılıq sahəsində nailiyyətlərə görə I Respublika Müsabiqəsi elan edilmiş və 27 dekabr 2013-cü il tarixində müsabiqə qaliblərinin mükafatlandırılması baş tutmuşdur. Belə ki, “İnformasiyanın qəbul edilməsi-verilməsi üsulu” adlı ixtiraya görə geologiya, mineralogiya elmləri doktoru, professor Elçin Xəlilova, “Çoxpilləli mərkəzdənqaçma nasosu” adlı ixtiraya görə texnika elmləri doktoru, professor Bağır Süleymanova, “Elektrooptik

qurğular üçün kolloid-maye kristal kompozit” adlı ixtiraya görə Bakı Dövlət Universitetinin elmi işlər üzrə prorektoru, texnika elmləri doktoru, professor Aydın Kazımzadəyə üçüncü dərəcəli diplom; “Ksantogen turşularının oksialkilbenzil efirlərinin alınma üsulu” adlı ixtiraya görə kimya elmləri doktoru, professor Nazim Mustafayevə, “Üçpilləli ikiaxınlı silindrik reduktor” adlı ixtiraya görə Azərbaycan Texniki Universitetinin Patent şöbəsinin müdiri Elxan Yusifzadəyə ikinci dərəcəli diplom və nəhayət, “Alkil-üçlü-alkil efirlərinin ion mayesi ilə selektiv təmizlənməsi üsulu” adlı ixtiraya görə Neft-Kimya Prosesləri İnstitutunun direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü, kimya elmləri doktoru, professor Vaqif Abbasova birinci dərəcəli diplom təqdim edilmişdir.

Ötən il ümumilikdə ixtiralara dair 75 patent verilmişdir, onlardan 71-i milli, 4-i isə xarici fiziki və hüquqi şəxslərə məxsus olmuşdur. Faydalı modelə dair 7 patent qeydiyyatına alınmışdır ki, onlardan da 4-ü milli, 3-ü isə xarici fiziki və hüquqi şəxslərə məxsus olmuşdur. Sənaye nümunələrinə dair 17 patent verilmişdir, onlardan 3-ü milli, 14-ü isə xarici fiziki və hüquqi şəxslərə məxsus olmuşdur. Həmçinin 2013-cü ildə 1730 ədəd əmtəə nişanı və 4 coğrafi göstərici qeydiyyatına alınmışdır.